

TÜRK DİL KURUMUNDA GEÇEN AY

VII. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Dünya Türkologlarını Buluştu

Türk Dil Kurumunca dört yılda bir uluslararası kapsamda düzenlenen Uluslararası Türk Dili Kurultayı'nın yedincisi 24-28 Eylül tarihlerinde Ankara'da gerçekleştirildi. İlki 1932'de Atatürk'ün öncülüğünde düzenlenen ve Türk Dil Kurumunun kuruluşundan bu yana yürüttüğü en önemli etkinliklerden biri olan dil kurultayları dünyadaki Türk dili araştırmalarında da özel bir yere sahip. Bugün Türk dilinin, Türk kültürünün ana eserleri dediğimiz eserler bu kurultaylarda verilen kararların, ardından yürütülen çalışmaların ürünleri.

Türk dili kurultaylarının yedincisine yurt içinden 126 bilim adamı katılırken kurultay 25 ülkeden 80 bilim adamını konuk etti. Kurultayda toplam 206 bildiri sunuldu.

Kurultay'ın açılışı 24 Eylül'de sırasıyla Türk Dil Kurumu Başkanı Prof. Dr. Mustafa S. Kaçalın, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkan Vekili

Dr. Nazif Öztürk, Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Cemil Çiçek'in konuşmalarıyla yapıldı.

Türk Dil Kurumu Başkanı Prof. Dr. Mustafa S. Kaçalın, Atatürk'ün başlattığı kurultay geleneğinin vefatından sonra dernek genel kuruluna dönüştüğünü ve bilimsel niteliğini giderek kaybettiğini

1988 yılından itibaren ise TDK'nin Türk diliyle ilgili ilmi bildirilerin sunulduğu, tartışıldığı ve Atatürk'ün başlattığı uluslararası kurultay geleneğine döndüğü bilgisini verdi. Gelişen dünya, değişen dil algısı kurumların kendisini bu yeni düzene göre dönüştürme, geliştirme zorunluluğunu doğurmuştur, diyen TDK Başkanı, eski yapılarda, eski usul çalışma yöntemleriyle söylenecek yeni şeyler bulmanın giderek zorlaştığının altını çizdi. 2011'de çıkan 664 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yeniden düzenlenen yapısıyla TDK'nin akademik yönünün güçleneceğinin, dilin çok farklı alanlarını kuşatacak disiplinler arası çalışmalara, projelere imkân sunacağına aktarıldığı konuşmada Prof. Dr. Kaçalin, katılımcı bilim adamlarından yeni projelerin şekillenmesi ve çalışmaların nihayetlendirilmesinde Kurumun doğal üyeleri olarak hareket etmelerini beklediğini söyledi.

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkan Vekili Dr. Nazif Öztürk

açış konuşmasında, öncelikle Anadolu Türkçesinin ardından da bu dili konuşan bütün toplulukların söz varlığının tespiti, derlenmesi çalışmalarının önemi üzerinde durdu. Konuşmada üzerinde durulan ikinci konu ise bu söz varlığından ne ölçüde yararlanılabildiği. Gelişmiş ülkelerde ve Türkiye'de çeşitli eğitim düzeylerinde edinilen kelime sayılarını karşılaştıran Dr. Öztürk, yazarların kaç kelime ile yazdıklarının da tetkik edilmesine ihtiyaç olduğunu söyledi. Bütün bu bilgilerin değerlendirilmesi ve hedeflerin belirlenmesi gerektiğini vurgulayan Dr. Nazif Öztürk sözlerini şöyle tamamladı: *"Eğer hedeflerimiz yoksa daha öncekilerin tekrarıyla uğraşıp duruyoruz. Benim arzum bu kurultaydan bu konularla ilgili somut kararlar çıkmalı ve bu somut kararları hükümetimiz, milletimiz uygulamalı. Bunları yapabilmeliyiz ki bu dilin varisi olan 75 milyon Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı bu servetten kendi nasibini ve hissesini almış olsun."*

Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç ise VII. Uluslararası Türk Dili Kurultayı'na 469 başvurunun yapılmış olmasının Türkçenin dünya dilleri arasındaki ehemmiyetini ve Kurultay'ın bilim dünyasındaki itibarını gösterdiğini 469 başvurudan 206'sının Kurultay'da sunulmaya değer görülmesinin ise Kurultay'ın niteliği hakkında ipuçları verirken ilmi anlamdaki beklentileri de yükselttiğini söyledi. Arınç, hâlâ geçmişin sorunlarını düşünen değil on, yirmi hatta elli yıl sonra bilim dünyasının varacağı yeri görüp, öngörüler geliştirip, çalışma alanlarının belirlenmek zorunda olduğunu vurgularken sorumluluğun bilim adamlarına düştüğünü ifade etti. Üniversitelere ve öğretim üyelerine seslenen Bülent Arınç, *"Öğrencilerinizi bunları dikkate alarak, yeni konulara yönlendirin, ders programlarınızı buna göre düzenleyin. Üniversitemiz projeleriyle bizleri, hükûmeti, YÖK'ü zorlamalı. Türk Dil Kurumunun, ihtiyaç duyulduğu hâlde, yeterli sayıdaki çalışmaya konu olamamış alanların tespiti noktasında araştırma yaptığını ve bu alanlara yönelen genç bilim adamlarına burs verdiğini biliyorum. Bu mühim bir teşvihtir. Sizler de öğrencilerinizi bu konulara yönlendirin."* dedi. Çalışmaların gerçek hayata yansıtılabilmesinin önemi üzerinde de durulan konuşmada bilim dünyasına bu dört günde yapılacak katkıların tartışılıp geliştirilmesi yeni ve sorun çözücü neler yapabiliriz noktasında yol gösterici sonuçların alınmasının değeri üzerinde duruldu. Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç sözlerini şöyle tamamladı: *"Bu Kurultay'la birlikte aynı günler içinde Dil Bayramı'mızın da*

sekseninci yılını kutluyoruz. Türkçenin gelişmesi yönündeki gayretlerin bütün yurttaşlarımızca ortak bir şuur ve sorumlulukla sürdürülmesi dileğiyle Dil Bayramı'mızı da kutluyorum. Dilinde üstünlüğe erişememiş bir milletin kültür bakımından da gerçek bir üstünlüğe erişemeyeceğini hatırlarda tutmalıyız."

TBMM Başkanı Cemil Çiçek açış konuşmasında Türkçenin Anadolu'da 75 milyon, dünyada milyonlarca insanın konuştuğu temel iletişim aracı olduğunu belirtti ve *"Bizi millet yapan, tasada ve kıvançta buluşturan ortak hafızamızdır. O açıdan millidir, millî kültürümüzün oluşmasını sağlayan en önemli unsurdur."* dedi. Ancak bir medeniyet, kültür ve sanat dili olan Türkçeyi eğitim, edebiyat, sanat, siyaset ve sokakta çok göremiyoruz tespiti yapan Çiçek, dilin bozulmasıyla kimlik, kültür ve irfanın da bozulacağını dolayısıyla sokak hayatı ve cemiyet ilişkilerinin bozulacağını, değerleri yerine koymakta, kuşaklar arası köprüyü, uyumu, iletişimi kurmakta zorlanılacağını kaydetti ve sözlerini şöyle sürdürdü *"Kuşaklar arası yabancılaşma artar. Bugün yaşanan odur. Fuzuli'yi, Baki'yi, daha kötüsü Yahya Kemal ve Mehmet Akif'i anlamaz, bilmez hale geliriz. Millî Mücadelemizin sesi ve şairi olmuş bir ismi anlamakta zorlanıyoruz."* Böyle olunca kültür açısından eksik, iyi yetişmemiş nesiller görüldüğünün altı çizilen konuşmada siyasette de doğru ve düzgün bir dilin kullanılmadığı kaydedildi tüm bunların konuşamayan, polemik yapan, kavga eden, çözüm üretemeyen gençleri ve siyasetçileri doğurduğu belirtildi. Dilimizin gelişmesi; demokrasiyi,

iletişimi ve kültürü de geliştirecektir, bu hepimizin ortak sorumluluğudur, daha fazla dile, edebiyata ve kültüre ihtiyacı-mız var diyen TBMM Başkanı, kanun-ların ve Anayasa'nın dili konusundaki tespitlerini ve yürüttükleri çalışmaları aktardı.

Açış konuşmalarının ardından Prof. Dr. Zeynep Korkmaz “26 Eylül’ün Türk Dili Tarihindeki Yeri”, Prof. Dr. Hamza Zülfikar “Terimler Açısından Türkçedeki Yabancılaşma” başlıklı birer konuşma yaptı. Dinleyiciler bir yandan Türk dili-nin tarihî dönemlerinden bugüne dönüm noktalarının üzerinde duran aydınlatıcı bir konuşmayı Prof. Dr. Korkmaz’dan di-ğer yandan da günümüz sorunlarına te-rimler bağlamında değinen ve Türkçenin olanaklarını serimleyen bir konuşmayı da Prof. Dr. Zülfikar’dan yani konusunun iki büyük hocasından dinleme imkânını buldular.

Öğleden önceki bölümün ardından altı salonda gerçekleştirilen Kurultay otu-rumlarına geçildi. VII. Uluslararası Türk Dili Kurultayı’nda program, oturum ko-nularını tematik olarak salonlara bölen bir düzende hazırlandı. Katılımcıların da dikkat çektiği gibi bu düzen dinleyicile-rin oturum seçmesini kolaylaştırırken salonlar arası dolaşmayı da en aza indir-di. Yine de dinleyicilerin Türk dil bilgisi ve dil bilimi araştırmaları, karşılaştırmalı Türk dili araştırmaları, köken bilgisi, ağız araştırmaları, Türk sözlükçülüğü, terim-ler, bilgisayarlı dil bilimi, Türk işaret dili, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, farklı disiplinler açısından Türk dili, dil ilişkileri, edebî metinlerin dili, TDK ve

Türkoloji tarihçesiyle ilgili araştırmalar, yazım ve anlatım sorunları, Türk dili araştırmalarında yöntem sorunları gibi konularda sunulan 206 bildiri arasından seçim yapmakta güçlük çektiği görüldü. Salonlarda yer bulmanın zor olduğu, bil-dirilerin ardından çay ve yemek aralarına taşan tartışmaların yaşandığı yoğun bir kurultay haftası, Ürgüp-Göreme bölgesi-ni kapsayan bir gezi ile tamamlandı.

Kurultay’da Prof. Dr. Imre Baski, László Rásonyi’nin derlediği ve vefa-tından sonra Prof. Dr. Imre Baski’nin yayıma hazırladığı *Türk Şahıs Adları* ki-tabını TDK Başkanı Prof. Dr. Mustafa S. Kaçalin’e takdim etti. Bu değerli eserin yanında özellikle yurt dışından gelen bi-lim adamlarının ülkelerinde basılan pek çok değerli eseri de Türk Dil Kurumu Kütüphanesi’ne armağan edildi. Türk Dil Kurumu da tüm yayınlarını Kitap Satış Aracı aracılığıyla bilim adamlarının dikkatine sundu.

27 Eylül günü gerçekleştirilen de-ğerlendirme oturumu ise bundan son-raki Kurultay’a ilişkin çok önemli veriler içeriyordu. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yönetim Kurulu Üyesi Prof. Dr. Recep Toparlı’nın başkanlı-ğında düzenlenen kapanış oturumunda bütün katılımcılar adına Prof. Dr. Kemal Eraslan, Prof. Dr. Ahmet Bican Ercila-sun, Macaristan’dan Dr. Hakan Ayde-mir, Yrd. Doç. Dr. Özlem Deniz Yılmaz, Macaristan’dan Prof. Dr. Imre Baski, Ukrayna’dan Prof. Dr. Ayder Memetov, Çin Halk Cumhuriyeti’nden Yrd. Doç. Dr. Ba Batubayaer görüş ve önerilerini dile getirdi.

Yrd. Doç. Dr. Özlem Deniz Yılmaz eskiden gelenekten sapma olarak nitelendirilebilecek alanlarda çalışmaların yer aldığı kurultayı kalıpların kırıldığı bir toplantı olarak değerlendirdiğini söyledi. Dr. Hakan Aydemir ise genç Türkologlar için kurultayların taşıdığı anlama dikkat çekerken Avrupa'da Türkoloji'ye olan ilginin azaldığını ancak Türkiye'de çalışmaların giderek arttığını ve geliştiğini bu toplantılar aracılığıyla gördüklerini belirtti.

Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun ve Prof. Dr. Kemal Eraslan ise ortak noktalarda buluşan eleştirilerini aktardılar. Salon sayısının fazlalığının bildiriler üzerine değerlendirme yapmayı olanaksız kıldığını, bildiri sayısının fazlalığının ise meselelerin derinlemesine ele alınmasına imkân vermediğinin altını çizdiler. Prof. Dr. Eraslan daha az sayıda bildirinin yer aldığı toplantılar düzenlenmesi ve ileri sürülecek görüşlerin not edilerek tebliğlerin bu gözle yeniden ele alınmasının gerekliliğini vurgulayarak böylece "Üstünde daha geniş durmakla konu aydınlanabilir ve bize faydalı, aydınlık bir yol gösterebilir." dedi. Konuşmaların sonunda söz alan Türk Dil Kurumu Başkanı Prof. Dr. Mustafa S. Kaçalın, Kuru-

mun bundan sonraki toplantılar için ön gördüğü ilkeleri aktardı. Kongrelerin eskiden meslektaşların tanışma mekânı olduğunu ancak günümüzde buna gerek kalmadığı için kongrelerin hantallaştığını ifade eden TDK Başkanı, önümüzdeki dönemde konulu toplantılar yapılacağını, bildirilerin tam metinler üzerinden değerlendirileceğini ve böylece konusunda yetkili bilim adamlarının Türk dilinin çeşitli alanlarına dair meselelerin enine boyuna tartışmasına imkân sunulacağını belirtti.

Değerlendirme oturumunda gerek Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun'un gerek Prof. Dr. Kemal Eraslan'ın üzerinde durdukları bir konu da Türk kültür merkezlerindeki yazma eserlerden yeteri kadar faydalanılamaması idi. Prof. Dr. Mustafa S. Kaçalın bu noktada da Kurumun maddi yönünü düşünmeden hareket ederek yirmi kadar ulaşılması güç kitabı basacağı bilgisini verdi.

Prof. Dr. Kemal Eraslan sadece bu Kurultay için değil bu tür bütün toplantılar için hem düzenleyenler hem de katılanlar için bir vazife tanıdı. Olduğu gibi aktarıyoruz. "Problem ortaya koyan bildiriler az, daha ziyade bilgi aktarımı şeklinde oluyor tebliğlerin büyük

bir kısmı. Hâlbuki kongrelerin birinci derecede görevi ya bir problem ortaya koymak yahut bu problemin veya daha evvel ileri sürülmüş bir açıklamanın yanına yeni bir yorum getirmektir. Bilgi elde edilebilecek bir konuşma bence biraz mahsurlu. Çünkü bu bilgileri elde etmek kolay. Ama problem, problem üzerinde düşünmek, probleme yeni yorumlar getirmek, bilinen yanlışları düzeltmek kongrelerin ve tebliğlerin asıl vazifesi olmalı.”

VII. Uluslararası Türk Dili Kurultayı bildiri sahibi bilim adamlarına Katılım Belgeleri’nin dağıtılmasıyla sona erdi. VI. Uluslararası Türk Dili Kurultayı’nın bildirileri CD hâlinde dağıtılırken bu Kurultay için bildirilerin kitaplaştırılarak yayımlanması süreci çok kısa tutulacak ve en kısa zamanda ilim dünyası bütün bildirileri toplu olarak görme şansına ulaşacak.

Ayşe ALTINTAŞ